

ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ ВАТАНПАРВАРЛИК ТУЙҒУСИНИ ЮКСАЛТИРИШДА ИЛМ- ФАННИНГ АҲАМИЯТИ

Исажан Мирзақулов

Тошкент давлат транспорт университети доценти

Жанар Жалгасбаева

Фотима Сабирова

Тошкент давлат транспорт университети талабалари

АННОТАЦИЯ

Ватанимиз келажаги бўлмиш ёш авлодни ҳар томонлама соғлом ва баркамол қилиб вояга етказиш нафақат давлат сиёсати даражасидаги вазифа, балки умуммиллий стратегия ҳисобланади. Уларни маънавий ва маърифий жиҳатдан етук, миллий қадриятларимизни оқилона идрок этадиган, тафаккури кенг инсонлар этиб камолга етказиш, ғурурли ва ор-номусли, фикр ва ғояларини мустақил равишда аниқ ифода эта оладиган шахслар сифатида ривожлантириш долзарб ижтимоий вазифадир. Ушбу мақсадларга эришишда энг аввало, анъанавий ва замонавий қарашларни ўзаро уйғунлаштириш муҳимдир. Фалсафий тафаккурнинг ижтимоий-сиёсий асослари ҳар қандай жамиятнинг ижтимоий онгини ўзгартиришга ҳамда унинг пировард мақсадларига хизмат қилишга қаратилган.

Калит сўзлар: Ватан, миллий ғоя, давлат, сиёсат, маънавият, маданият.

КИРИШ

Бугунги кунда фалсафий тафаккурнинг янгиланиши бутун жамият аъзоларининг ижтимоий қиёфаси, руҳий дунёси, мақсад ва эҳтиёжларининг ўзгариши ҳамдир. Бу эса ўз ўрнида энг аввало, аҳолига, қолаверса, ёш авлодга илмий билимлар асосларини пухта ва мукамал ўргатиш, ҳар бир соҳа йўналишларини самарали таълим-тарбия асосида ташкил этиш билан боғлиқдир. Билимли ва малакали кадрлар тайёрлаш жараёнининг ҳар бир босқичи таълим-тарбия жараёнини самарали ташкил этиш, уни юқори босқичларга кўтариш, жаҳон таълими даражасига етказиш борасида муайян вазифаларни амалга ошириш лозим. Ушбу жараёнда ўқув-услубий мажмуалар ҳамда таълим жараёнининг дидактик ҳамда ахборот таъминотининг янги авлодини ишлаб чиқиш

ва жорий этиш, таълим муассасаларининг моддий-техник ва ахборот базасини мустаҳкамлашни давом эттириш, ўқув-тарбия жараёнининг юқори сифатли ўқув адабиётлари ва илғор педагогик технологиялар билан таъминлаш ҳамда таълим муассасаларининг ресурс, кадрлар ва ахборот базаларини янада мустаҳкамлаш, ўқув-тарбия жараёнини янги ўқув услубий мажмуалар ва илғор педагогик технологиялар билан тўлиқ таъминлаш орқали сифат босқичи тарзида жорий этилишини кўзда тутган эди. Бу вазифалар ўтган давр мобайнида муваффақиятли равишда бажарилди. Лекин ҳаёт ва кундалик турмуш олдимизга қадамбақадам ечилиши зарур бўлган янгидан янги ва хилма-хил вазифаларни ҳам қўймоқдаки, биз бу ишга доимо ҳушёр ва онгли муносабат билдириб боришимиз шарт.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Янги Ўзбекистон истиқболда ўз олдига каттадан-катта мақсадларни қўйган ҳолда ислоҳотларни давом эттирмоқдаки, бундай вазиятда ўсиб келаётган авлод онгида шу юртга нисбатан муҳабат ҳиссини юксалтириш ҳар қачонгидан долзарб вазифа сифатида қолаверади. Муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев, “Инсоният тарихи шундан далолат берадики, ҳар қайси халқ ҳаётидаги маънавий уйғониш жараёнлари миллий ўзликни англашга олиб келади ҳамда мамлакатнинг иқтисодий, маданий тараққиётини янги босқичга кўтаради. Бундай ижтимоий ноёб ҳодиса “Ренессанс” – уйғониш, қайта тикланиш, юксалиш деб аталиши барчамизга аён” деб таъкидлади. Учинчи Ренессансга йўл эса аввало, таълим-тарбия, илм-фанни ривожлантиришдан бошланади. Бунинг учун юртимизда таълимнинг барча бўғинларида кенг қўлланма ислоҳотлар бошлаб юборилган. Шу қисқа вақт ичида мактабгача таълим муассасалари сони ва сифати жиҳатидан сезиларли даражада кўпайди.

Ёшларининг ватанпарварлик туйғусини юксалтиришда анъанавийлик ва замонавийлик диалектикаси файласуф олимлар томонидан жуда кам ўрганилган йўналиш ҳисобланади. Ижтимоий фалсафий тадқиқотларнинг кўпчилигининг асл негизида баркамол авлод масаласи ётсада, тор доирада илмий тадқиқотлар амалга оширилмаган десак хато бўлмайди.

Оламини фалсафий англаш ва тушуниш жараёнида вужудга келган диалектика фалсафа тарихида ҳар хил маънода ишлатиб келинган.

Абу Наср Форобийнинг ёзишича, диалектика, яъни “Ал-Жадал” атамаси қадимги юнон файласуфлари Суқрот ва Афлотун томонидан қўлланилган бўлиб, маъноси баҳс, мунозара юритиш орқали баҳслашувчининг фикридаги зиддиятларни фош этиб

ҳақиқатга эришиш демакдир. “Инсон, - деб ёзган эди Форобий, - ҳақиқатга ёки фалсафага фақат диалектик баҳс орқали эришиши мумкин» Диалектика атамаси, шунингдек, фалсафий тафаккурлаш санъати, қоидалари, йўллари эгаллаш усули шаклида ҳам кенг ишлатилиб келинган. “Инсонни диалектик деб унинг шуғулланадиган иши, музокара қилиш қобилияти, ўз санъатини амалда қўллана олишига қараб ҳисоблайди”, - деб кўрсатади Форобий.

Ва, ниҳоят, диалектика атамаси борлиқнинг моҳияти ва қонуниятларини ўрганиш учун фалсафий ва илмий тадқиқотлар юритиш усули сифатида ҳам қўлланилиб келинган.

Миллий тафаккур, диалектика назарияси, миллий онг муаммолари ва масалалари бўйича маҳаллий олимлардан Жондор Туленов, С.Отамуратов, С.Шермухамедов, Н.Шермухамедовлар тадқиқотларида кўплаб учрайди.

Антик давр фалсафасида баҳс юритиш, мунозара ўтказиш шакли кенг тарқалган бўлиб, мазкур усул ёрдамида битта нарса, ҳодисага ҳар томонлама ёндошиб, унинг асл моҳиятини билиш мақсад этиб қўйилади. Буни биз Юнонистоннинг машҳур файласуфи ҳисобланган Сукротнинг (469—399 м. а.) ижодидан яққол кўришимиз мумкин Маълумки, Сукрот ёзма асарлар колдирган эмас. Лекин шу даврнинг таниқли файласуфлари ҳисобланган Аристофан, Ксенофонт ва Афлотуннинг асарларида Сукрот билан ўтказилган баҳслари ҳажмда бизга кўпгина маълумотлар етиб келган. Мазкур асарларда Сукрот билан ўтказилган баҳс ва мунозаралар диалог, яъни савол-жавоб тариқасида ёритиб берилган. Унга мувофиқ диалоглар ўтказиш жараёнида «бу нарса нима», «у нарса нима» деган саволлар қўйилади. Унга берилган жавоблар бирин-кетин рад этилади, то биттаси ҳақиқат деб топилмагунча. Баҳс ўтказиш жараёнида умумий тушунчалар бир неча алоҳида-алоҳида томонларга бўлиниб таҳлил этилади. Бу эса баҳслашаётган нарса ва ҳодисаларга ҳар томонлама ёндошиш имкониятини беради.

XVII—XVIII асарларда диалектика илм-фан тараққиёт қонунларини ўрганадиган фалсафий ва илмий билиш усули сифатида кулланила бошлайди ҳозирги вақтда диалектика таълимоти оламни фалсафий англаш мантики, илмий билиш методологияси сифатида ривожланиб келмоқда. Диалектика борлиқдаги нарса ва ҳодисаларнинг энг умумий алоқадорлик ва тараққиёт қонунлари ҳақидаги таълимот бўлиши билан бирга билиш назарияси, тафаккурлаш шакллари ва қонуниятлари ҳақидаги фан ҳамдир. Диалектика илмий билиш жараёни ва амалиётда фалсафа фани вужудга келгандан бошлаб, то ҳозиргача самарали ишлатилиб келинаётган илмий усулдир.

Маънавий тарбиянинг яна бир анъанавий усули бу диний томондан олиб борилган тарбия жараёни бўлиб, Ислом динида ватанпарварлик масаласи хусусида етарлича мисоллар топиш мумкин.

Ислом – ватанпарвар дин. У фақат ўзини ўйлайдиган, жамиятнинг тараққиёти ёки ҳалокатига эътибор бермайдиган худбин дин эмас. У меҳр-оқибат, шафқат, сийлаи раҳм динидир. Исломда ватанпарварлик олий туйғу сифатида эътироф этилади. Ўтган алломаларнинг ўғитлари, панд-насихатларида ҳам бунга алоҳида урғу берилган.

«Ватан» атамаси арабча сўз бўлиб, тилимизда «она юрт» деган маънони англатади. У ҳам кенг ва ҳам тор маънода қўлланилади. Бир халқ вакиллари жамул-жам яшаб турган, уларнинг аجدодлари азал-азалдан истиқомат қилган ҳудуд назарда тутилса, бу кенг маънодаги тушунча, киши туғулиб ўсган уй, маҳалла, қишлоқ назарда тутилса, бу тор маънодаги тушунчадир.

Қуръони Каримда Ватан, мамлакат, ер, диёр, яшаш манзили каби маъноларни англатадиган иборалар 47 марта такрорланган.

Маълумки, инсонга берилган энг бебаҳо неъматлардан бири – ўз Ватанида яшашдир. Чунки Ватан унинг киндик қони тўкилган, гўдаклик чоғи ўтган, илк қадамларини қўйган, ёшлик, кексалик даврларини сурадиган, хотиралари муҳрланган, ота-боболарининг юрти, фарзанду набиралари улғайган заминдир! Аллоҳ таоло ҳар бир инсонга ватанни севиш ва унга муҳаббат қўйиш табиатини ато этган.

Исломда ватанга муҳаббат бу – туғилиб ўсган юртига нисбатан эъзоздан иборатдир! Демак, мусулмон киши ватанини севади! Унинг иқболи учун ҳаракат қилади, уни ҳимоя қилади, хурсанд бўлса – хурсанд, хафалик етса – қайғуради. Инсон “Ватан менга нима берди?” деб эмас, балки “мен Ватанимга нима қилдим?” деган олий туйғу билан яшамоғи лозим.

Баъзи олимлар ватанпарварлик тарбиясига урғу берганиди Ҳадислардан далиллар келтиришга ҳаракат қилади. “Ватанни севмоқ имондандир” деган ҳадис жуда кўп жойда учрайди. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфга ушбу ҳадис қайси саҳоба ривоятида учрайди деган саволни берганда, у киши шундай жавоб берганлар. -““Ватанни севмоқ иймондандир” деган гап ҳадис деб тушунилади, айтилади ва ёзилади. Лекин бирор киши уни ким ривоят қилганини, қайси китобда келганини зикр қилмайди. Аслида эса у гап ҳадис эмас, исломий ҳикматлардандир” . Зеро, иймонли кишида ўзи туғилиб ўсган масканга меҳр ва ҳурмат юқори бўлади ҳамда шу маскан учун кўпроқ қайғуради. Диншунослик қўлланмаларида иймонни еттита устунни ҳақида гап кетади. Булар, Оллоҳга,

фаришталарга, пайғамбарларга, Оллоҳ томонидан нозил бўлган китобларга, тақдирга, қиёматга ва ўлимдан сўнг қайта тирилишга ишончдир. Иймони бут киши ўзгаларга иззатда, ҳурматда бўлади. Ўзидан кўра атрофдагиларга, яшаб турган юртига нафи тегиб яшашни ўз олдига мақсад қилади.

Анъанавийлик диалектикаси хусусида гап кетганда ҳеч иложсиз фикр-мулоҳазаларда дунёвийлик билан бир қаторда диний тарбия асосларини ҳам киритмасдан иложи йўқ. Ислом дини инсонпарвар дин сифатида кўпчилик олимлар томонидан эътироф этилган.

Истиклол туфайли тарихимизга муносабат ижобий томонга ўзгарди. Бугунги кунда улуғ бобокалонларимиз Имом ал-Бухорий, Имом ат-Термизий, Хожа Аҳмад Яссавий, Нақшбандий, Нажмидин Кубронинг инсонни маънавий етукликка чорловчи диний ахлоқий ва ҳуқуқий ҳикматлари қайтадан жаранглай бошлади. Буларнинг барчаси халқимизнинг улкан маданий меросга эга эканлигини англаш, уни тўлиқ ва яхлит ҳолда тасаввур этиш имкониятини яратди. Юртимиз мустақилликка эришгандан буён республикамизда маданий меросни, ўтмишдаги алломалар ижодини ўрганиш орқали миллий кадриятларни тиклашга катта эътибор берилмоқда. Илгари ўрганилмаган олимлар ҳаёти ва ижоди, асарлари тадқиқ этила бошланди. Бошқа соҳалар намोёндалари қатори муҳаддислар фаолияти ва уларнинг асарлари тадқиқ этилиб келинмоқда .

2017 йил 19 сентябрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги Президентимиз нутқи ўз мазмун-моҳияти, аҳамияти билан халқаро иштирокчилар диққатини тортди. Нутқ қисқа бўлишига қарамай, даврнинг энг долзарб мавзуларини қамраб олди. Хусусан, Ўзбекистонда Ҳаракатлар стратегияси доирасидаги ислохотлар, демократия, инсон ҳуқуқлари, ёшлар масаласи, диний бағрикенглик, халқаро хавфсизлик, минтақавий ҳамкорлик, экология, жумладан, Орол муаммоси каби қатор глобал масалалар Ассамблея иштирокчилари ва халқаро экспертлар ҳукмига ҳавола этилди.

Муқаддас китобларимиз ва кадриятларимиз, буюк мутафаккир аждодларимиз меросида доимо ҳалол меҳнат билан яшаш, ватанпарварлик, мардлик, саховат ва камтарлик улуғланади. Президентимиз ўз нутқида: “Биз бутун жаҳон жамоатчилигига ислом динининг асл инсонпарварлик моҳиятини етказишни энг муҳим вазифа, деб ҳисоблаймиз. Биз муқаддас динимизни азалий кадриятларимиз мужассамининг ифодаси сифатида беҳад кадрлаймиз. Биз муқаддас динимизни зўравонлик ва қон тўкиш билан бир қаторга қўядиганларни қатъий

қоралаймиз ва улар билан ҳеч қачон муроса қила олмаймиз. Ислом дини бизни эзгулик ва тинчликка, асл инсоний фазилатларни асраб-авайлашга даъват этади” .

Давлатимиз раҳбари БМТ Бош Ассамблеясида “Маърифат ва диний бағрикенглик” деб номланган махсус резолюция қабул қилиш таклифини билдирди. Президентимиз мазкур резолюциянинг аҳамияти ҳақида сўзлаб: “Бу ҳужжатнинг асосий мақсади - барчанинг таълим олиш ҳуқуқини таъминлашга, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам беришга кўмаклашишдан иборат. Ушбу резолюция бағрикенглик ва ўзаро ҳурматни қарор топтириш, диний эркинликни таъминлаш, эътиқод қилувчиларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилиш, уларнинг камситилишига йўл қўймасликка кўмаклашишга қаратилган” , дея таъкидлади.

Маънавиятшунос олим М.Имомназаров: “Масъулият – шахс маънавиятининг муҳим таркибий жиҳати, ўзи англаб етган ва тўғри деб билган Борлиқ ҳақиқатига амалда садоқат сақлаш, ҳар бир хатти – ҳаракатининг оқибатини ўйлаб қадам қўйиш. Инсон эркин иродаси билан ўзини дунёдаги барча мавжудот учун масъул деб билса ва ҳар бир қадамини қўйишда ана шу масъулиятни ҳис қилиб турса айни шу шахс ҳақиқий маънавият соҳибидир” - деб таъриф беради. Олимнинг фикрига қўшилган ҳолда шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, ёшларда ватанпарварлик туйғуларини чуқур сингдириш орқали юксак масъулиятини ҳам шакллантиришимиз мумкин экан. Чунончи, шахс масъулияти бу ўзлигини англаб етишдир. Демак, ўзлигини англаб етган шахсдагина ўз хатти – ҳаракати учун жавобгарлик ҳисси мавжуд бўлади. Энг муҳими бу жавобгарлик инсоннинг Аллоҳ олдидаги жавобгарлик ҳиссини англашдир. Мана шу жавобгарлик натижасида шахс масъулияти вужудга келади. “Ушбу ваҳддин, ўзлигини танимоқ Ҳақ субҳонаху ва маърифатининг калидидур. Чунончи, ўз зотингни танисанг Ҳақ субҳонаху ва таолонинг зоти вожибул вужудини танийсан” . Демак, Аллоҳни танимоқ ва яратган олдидаги масъулиятини англаган шахс унинг бандалари олдидаги масъулиятини ҳам англаб этади.

Тарбия ҳам таълим ҳам узлксизлик тамойилига асослансагина мамлакат маънавий юксалишида улкан силжишга эришилади. Президентимиз Шавкат Мирзиёев, “Маълумки, ёш авлод тарбияси ҳамма замонларда ҳам муҳим ва долзарб аҳамиятга эга бўлиб келган. Аммо биз яшаётган XXI асрда бу масала ҳақиқатан ҳам ҳаёт-мамот масаласига айланиб бормокда” - дея таъкидлагани ҳолда юртимизда тарбия жараёнини етакчи қадрият эканлигига ишора қилиб ўтдилар.

2018 йил 14 августда Президентимизнинг ПҚ-3907 сонли “Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чоратадбирлари тўғрисида” ги Қарорида мафкуравий иммунитет, миллий ва умуминсоний кадриятларга ҳурмат, таълимдан ташқари тарбиявий ишлардаги сусткашликлар каби камчиликларни бартараф этиш чоралари белгилаб берилган.

ХУЛОСА

Умуман олганда, сўнгги икки йил ичида таълим тарбия тизимини тубдан ўзгартириш бўйича Президентимизнинг ўнлаб қарорлари, вазирлик ва юқори ташкилот органларининг кўплаб фармойишлари ижро учун тақдим этилмоқда. Мақсад битта. Яъни, бугун ўсиб келаётган авлод онгида миллий ва умуминсоний кадриятлар чуқур сингдириш, ватан ва юрт учун фидойилик руҳиятини шакллантириш, маънавий ва маданий оламини соғломлаштириш ишларида сусткашликка йўл қўйилса, олдимиз қўйган эзгу мақсадларга эришиш шунча қийинлашиб бораверади.

Президентимиз, “Айнан таълим ва маърифат башарият фаровонлигининг асосий омилларидан ҳисобланади, инсонларни эзгуликка даъват этади, саховатли, сабр-қаноатли бўлишга ундайди” - дея таъкидлаб ўтди. Яна Президентимиз Шавкат Мирзиёев “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг IV курултойидаги нутқида: “Маълумки, ёш авлод тарбияси ҳамма замонларда ҳам муҳим ва долзарб аҳамиятга эга бўлиб келган. Аммо биз яшаётган XXI асрда бу масала ҳақиқатан ҳам ҳаёт-мамот масаласига айланиб бормоқда” , деб қайд этади. Бу бежиз эмас, албатта. Зеро, жамиятда соғлом муҳитни қарор топтириш нақадар мушкул вазифадир.

Бугунги кунда кўпчилик олимлар биз яшаётган XXI асрни – интеллектуал бойлик ҳукмронлик қиладиган аср, замонавий ва илғор технологияларга асосланган ишлаб чиқариш соҳаларини шиддатли ўсиб бораётган давр деб баҳоламоқда.

REFERENCES

- 1.Эргашев И. С. Шахс маънавий камолотида эркинлик ва ижтимоий масъулият уйғунлиги. номз. Дисс.Автореферати . - Тошкент: 2011, -Б. 15.
- 2.Сафоев Н.С. Психологические особенности национального самосознания студенческой молодежи. Автореф. Дисс. ... док. псих. Наук. –Ташкент: 2005,

-С. 14.

3. Сагиндикова Н.Д. Талабалар ўқув фаолиятида масъулиятнинг гендер хусусиятлари. (PhD)док. дисс. Автореферати . - Тошкент: 2017, -Б. 13.

4. Ж. С. Раматов, & М. Ҳасанов (2022). МОЛОДЕЖЬ И ИНФОРМАЦИОННО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2 (6), 532-536.

5. Салимов, Бахриддин Лутфуллаевич, & Ҳасанов, Миршод Нўъмонович (2022). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИНИНГ КОМИЛ ИНСОН ТАРБИЯСИ МАСАЛАЛАРИ ТАҲЛИЛИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (6), 1345-1354.

6. Раматов, Ж. С., Баратов, Р. Ў., Кушаков, Ф. А., Валиев, Л. А., & Ҳасанов, М. Н. (2022). ЖАМИЯТДА СИЁСИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ МАСАЛАЛАРИ. PEDAGOGS *jurnali*, 19(1), 13-18.

7. Ж. С. Раматов, & М. Ҳасанов (2022). ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИНИНГ ТАЪМИНЛАНИШИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 963-969.

8. Раматов, Ж. С., Муратова, Д., Султанов, С. Ҳ., Тухтабоев, Э., Кушаков, Ф., & Ҳасанов, М. Н. (2022). ИЖТИМОЙ АДОЛАТ ВА ҚАДРИЯТЛАР ПЛЮРАЛИЗМИ. World scientific research journal, 8(1), 102-108.

9. Ҳасанов, М. Н., Бекмуратов, Б. Ж., Турғунов, Б. Ш., & Маматқулов, У. С. (2022). ФОРОБИЙНИНГ ТАЪЛИМОТИДА ЁШЛАР ВА ИНСОН ТАЛИМ-ТАРБИЯСИ МАСАЛАЛАРИ ТАҲЛИЛИ.

10. Ҳасанов, М. Н., Зайниддинов, Б. З., Абдухалилов, О. А., & Джурайев, Д. Д. (2022). МЕҲНАТДА ИНСОННИ ШАКЛЛАНИШДАГИ АҲАМИЯТИ.

11. Ramatov, J.S. va Hasanov, MN (2022). Ta'lim amaliyotida innovatsiyalarni jalb qilishning nazariy modelini tahlil qilish. *Sharq uyg'onishi: innovatsion, ta'lim, tabiiy va ijtimoiy fanlar* , 2 (6), 937-942.

12. У.К.Эрниёзов, М.Н. Ҳасанов, & Х.С.Машарипов. (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ИЖТИМОЙ-АХЛОҚИЙ ТАЪЛИМОТИ ВА УНИНГ АНТРОПОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ . JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 4(3), 130–136.

13. Ж. С. Раматов, М. Ҳасанов, & Л. А. Валиев (2022). ИНСОН ДУНЁҚАРАШИНИНГНИНГ ДИНИЙ ВА ДУНЁВИЙ ТАЛҚИНИ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2 (7), 78-82.

14. J. S. Ramatov, M. Hasanov МАФКУРАВИЙ АХЛОҚ ТАРБИЯСИНИНГ АНАМИЯТИ // Pedagogik fanlar boyicha akademik tadqiqotlar. 2022 yil. 6-son. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/mafkuraviy-ta-didlarni-oldini-olishda-ahlo-iy-tarbiyaning-a-amiyati> (kirish sanasi: 04.10.2022).

15.Ж. С. Раматов, & М. Ҳасанов (2022). МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР – ЖАМИЯТИМИЗ БАРҚАРОРЛИГИ ВА ЁШ АВЛОД ТАРБИЯСИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 973-979.

16.Ж. С. Раматов, М. Ҳасанов, & Лочин Азаматович Валиев (2022). АУРОБИНДО ГХОШ ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ ФАЛСАФИЙ МЕЪРОСИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 1161-1169.

17.Ramatov, J.S. va Xasanov, MN (2022). Ta'lim amaliyotida innovatsiyalarni jalb qilishning nazariy modelini tahlil qilish. *Sharq uyg'onishi: innovatsion, ta'lim, tabiiy va ijtimoiy fanlar* , 2 (6), 937-942.

18.У.К.Эрниёзов, М.Н. Ҳасанов, & Х.С.Машарипов. (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ИЖТИМОИЙ-АХЛОҚИЙ ТАЪЛИМОТИ ВА УНИНГ АНТРОПОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ . *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 130–136.

19.Ж. С. Раматов, М. Ҳасанов, & Л. А. Валиев (2022). ИНСОН ДУНЁҚАРАШИНИНГНИНГ ДИНИЙ ВА ДУНЁВИЙ ТАЛҚИНИ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2 (7), 78-82.

20.J. S. Ramatov, M. Hasanov МАФКУРАВИЙ АХЛОҚ ТАРБИЯСИНИНГ АНАМИЯТИ // Pedagogik fanlar boyicha akademik tadqiqotlar. 2022 yil. 6-son. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mafkuraviy-ta-didlarni-oldini-olishda-ahlo-iy-tarbiyaning-a-amiyati> (kirish sanasi: 04.10.2022).